

על שבועתו בשוגג.

ג. אכל את **שתייה בשוגג**, שבעת אכילת הככר שהתנה עליה, הוא היה שכוח משבועתו שנשבע שבאכילתה הוא ייאסר באכילת השניה, לא חלה השבועה, כמו במקרה הראשון, והרי הוא **פטור** על אכילת השניה, משום שלא נאסר בה.

ונקט "שתייה בשוגג" כדי לומר שלא אכפת לנו איזה ככר נאכלה ראשונה, הככר שהתנה עליה או הככר שנאסר בה, כיון שבשעת חלות השבועה, שהיא שעת אכילת הככר שהתנה עליה, לא ידע מהשבועה, היא אינה חלה.

ד. אבל, אם אכל **שתייה במזיד**, שידע בעת כז-ב אכילת הככר שהתנה עליה שבאכילתה הוא נאסר בשניה, ובעת אכילת השניה התרו בו שלא יאכלנה, הרי הדבר חלוק —

אם אכליה תחילה לתנאיה, לככר שהתנה עליה שאם יאכלנה ייאסר בשניה, **והדר אכליה לאיסוריה**, מיהייב עליה מלקות.

אך אם **אכליה לאיסוריה** תחילה, שלפני שאכל את הככר שהתנה עליה הוא הקדים ואכל את הככר שנאסר בה על הצד שיאכל את ככר-התנאי, אך בשעת אכילתו עדיין היא היתה ככר מותרת, כי ככר-התנאי עוד לא נאכלה, **והדר אכליה לתנאיה**, פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש אי לוקים על אכילה שכזאת. לפי שכאשר מתרים בו אל תאכל את הככר הנאסרת שמא תאכל את ככר-התנאי, הרי ספק לעדים המתרים בו, אם אכן יאכל את ככר התנאי. ונמצא שהתראתו היא התראת-ספק. ולכן **למאן דאמר התראת ספק שמה התראה**, חייב הכא

אבל **הכא**, לא ריין אלא רק כפתוהו על העמוד, ואין די בכך לקרות בו "ונקלה אחיך" כדי לפוטרו ממלקות.

ביאור הסוגיא דלהלן הוא לפי הסבר הריטב"א בשיטת רש"י!

אמר רבא: מי שאמר: **שבועה שלא אוכל ככר זו, אם אוכל ככר זו, דינו הכי** —

א. **ואכל את הככר הראשונה בשוגג**, והשניה במזיד, **פטור**!

והיינו שנשבע באופן שהתנה על הככר הראשונה, שאם יאכלנה, הוא יהיה אסור באכילת הככר השניה, ולאחר זמן שכח משבועתו, ואכל את הראשונה ב"שוגג", שלא היה זכור בשעת האכילה שבאכילת הככר זו הוא נאסר באכילת הככר השניה. ונמצא שבשעת חלות השבועה, שהיא שעת אכילת הככר הראשונה, לא קרינן ביה "האדם — בשבועה", שהרי שכוח הוא משבועתו ואינו זוכר שהוא נאסר עתה באכילת הככר השניה כתוצאה מאכילת הככר הראשונה. וכל שבשעת חלות איסור שבועתו אינו "האדם בשבועה", שזוכר את שבועתו, לא חלה כלל שבועתו. ולכן, אפילו אם יאכל את הככר השניה ב"מזיד", שנזכר משבועתו שאם יאכל את הראשונה הוא ייאסר בשניה, הרי הוא פטור על אכילת השניה, משום שלא חלה השבועה!

ב. ואם אכל את **הראשונה במזיד**, שידע, בעת אכילת הככר שהתנה עליה, משבועתו שנשבע שבאכילתה הוא ייאסר באכילת השניה, חלה שבועתו, ולכן, אם לאחר מכן יאכל את הככר **השניה בשוגג**, ששכח משבועתו, הרי הוא **חייב** קרבן, ככל העובר

מלקות, ולמאן דאמר לאו שמה התראה, הרי הוא פטור:

ואם תלאן לאכילת שתי הככרות זו בזו, שנשבע על אחת מהן: לא אוכל זו אם אוכל זו. וחזר ונשבע על השניה: לא אוכל זו אם אוכל זו, דינו הוא:

א. אם אכל זו בזדון עצמה, שזכר בשעת האכילה שנשבע שככר זו שאוכל עתה תהיה אסורה עליו באם יאכל את הככר השניה. אלא שהיתה אכילה זו בשגגת חבירתה, ששכח מהשבעה הנוספת, שבאם יאכל ככר זו תאסר עליו אכילת השניה, שהרי ביחס לשבעה השניה, הככר הזו היא ככר התנאי, והשניה היא הככר האסורה. ונמצא, שלא חלה השבעה השניה, כי בשעת חלות השבעה השניה, שהיא שעת אכילת הככר הראשונה, הוא היה שכוח משבועתו השניה [נאילו שבועתו הראשונה, עדיין תלויה ועומדת, אם יזכור בשעת אכילת הככר השניה משבועתו הראשונה שאסר את הככר שאכל לראשונה באם יאכל את הככר השניה]. ולאחר מכן אכל גם זו, הככר השניה, בזדון עצמה, שנזכר משבועתו שנשבע שאם יאכל את הככר הראשונה תאסר עליו ככר זו, אלא ששבועתו הזאת לא חלה, כי בשעה שאכל את הראשונה שכח שנשבע שאם יאכלנה יאסר בשניה, והיתה אכילת הככר השניה בשגגת חבירתה, ששכח משבועתו שאם יאכלנה הוא יאסר באכילת הראשונה, הרי הוא פטור, משום שבשעת אכילת ככר-התנאי [וכאן היה כל ככר "ככר-תנאי" לחבירו] הוא היה שכוח משבועתו, וכל שהיה שכוח מהשבעה בשעה שהיא צריכה לחול, לא חלה שבועתו.

ב. ואם אכל את הככרות, זו בשגגת עצמה, שבשעת אכילת ככר האיסור הוא שכח שהוא נשבע שיאסר בה אם יאכל את ככר-התנאי השניה, ובזדון חבירתה, שהיה זכור לו בשעת אכילת הככר הראשונה שאכילת ככר זו היא תנאי לחבירתה, ויודע בשעת אכילתו שבכך נאסרת אכילת הככר השניה, וכן אכל את זו, הככר השניה, בשגגת עצמה ובזדון חבירתה, הרי הוא חייב שתיים, על שתי השבועות שנשבע על שתי הככרות.

[עייין ברש"י שכתב שחייב קרבן רק על השניה, ואינו חייב על הראשונה משום שאכלה לפני חלות האיסור].

ג. ואם אכל שתיהן בשוגג, ששכח שכל אחת היא תנאי לחבירתה, פטור מכלום! שהרי לא חלה אף שבועה, דלא קרינן ביה "האדם-בשבועה".

ד. ואם אכל שתיהן במזיד, שידע מחלות השבועה בכל אכילה על חבירתה הרי על אכילת שניה מיחייב מלקות. ואילו על אכילת הראשונה הוי פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש אי לקי על התראת ספק. שהרי בשעה שמתרים בו "אל תאכל את הראשונה שמא תאכל את השניה ובכך תאסר בראשונה", אין יודעים אם אכן יאכל את השניה.

אמר רב מרי: אף אנן נמי תנינא כדברי רבא, שהתולה את שבועתו בתנאי, צריך שיזכור את שבועתו בזמן שמתקיימת חלות השבועה, בקיום התנאי, ואם אינו זכור אז

— אין שבועתו חלה!

עשר תאנים והראשונה רק על תשעה תאנים.

אמר ליה: אישתבשת! שאין שבועתו השניה על עשר יכולה לחול על שבועתו על תשע. כי **אי תשע לא אכיל, עשר לא אכיל**, שאינו יכול לאכול את התאנה העשירית מבלי שיאכל לפניה תשע תאנים, ונמצא ששבועתו שלא יאכל תשע היא גם שבועה שלא יאכל עשר, שאינו יכול לעבור על שבועתו השניה של עשר לולי שיעבור על הראשונה של תשע תחילה. ובכהאי גוונא אמרינן אין שבועה חלה על שבועה.

ועוד שאלו: **שבועה שלא אוכל עשר**, וחזר ונשבע שבועה שלא אוכל תשע, ואכל עשר מהו?

2 **אמר ליה: אינו חייב אלא אחת**, משום שסבר אין שבועתו על תשע יכולה לחול על השבועה הראשונה שנשבע על עשר.

אמר ליה: אישתבשת! שהרי מכח שבועה הראשונה רק **עשר הוא דלא אכיל, הא תשע מיהא אכיל**, ונמצא שיכול לחזור ולהשבע שלא יאכל תשע ומשאכל תשע התחייב על שבועתו השניה ומשאכל עשר חייב שנים, שעתה התחייב גם מכח שבועתו הראשונה שלא לאכול עשר.

אמר אביי: זימנין דמשכחת לה להא דאמר עיפא הנשבע על עשר ותשע ואכל עשר אינו חייב אלא אחת, כדמר, כדברי רבה הנקרא "מר".

דאמר רבה: מי שנשבע שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ביחד ביום אחד, אבל תאנים לחודייהו אוכל, וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים לחודייהו, הרי אם יאכל תאנים

דתנן **נדרים שנגזרת שפטור עליהם כיצד?** האומר קונם עלי דבר זה אם אכלתי ואם שתיתי היום, והיה סבור שלא אכל ולא שתה היום, ולאחר מכן נזכר שאכן אכל ושתה היום, אין נדרו נדר. וכן אם אמר קונם עלי דבר זה באם שאני אוכל או שאני שתה היום, ולאחר מכן שכח מנדרו, ואכל ושתה הרי הוא מותר בדבר שאסר על עצמו, שלא חל הנדר כלל. ותני עלה: **כשם שנדרים שנגזרת מותרין כך שבועות שנגזרת מותרין!**

עיפא [שמו של אמורא] תני מסכת שבועות **בי רבה. פגע ביה אבימי אחוה. אמר ליה אבימי לעיפא אחיו: האומר שבועה שלא אכלתי, וחזר ואומר שבועה שלא אכלתי — מהו, כמה מתחייב?**

אמר ליה עיפא: אינו חייב אלא אחת!

אמר ליה אבימי: אישתבשת! הרי אין זה דין שבועה על שבועה, שרק בנשבע על העתיד אמרינן שאינו יכול להתחייב פעם נוספת בשבועה אחרי שכבר התחייב פעם אחת, אבל הכא, בנשבע לשקר על העבר, הרי יצאה כל שבועה משבועותיו לשקר, ואין כאן חלות שבועה שנאמר שאין שבועה נוספת חלה עליה.

ושוב שאל אבימי את עיפא: **שבועה שלא אוכל תשע תאנים וחזר ונשבע פעם נוספת: שבועה שלא אוכל עשר תאנים, מהו?**

אמר ליה: חייב על כל אחת ואחת משתי השבועות. שהיה סבור שאין זה שבועה על שבועה משום שהשבועה השניה היא על

ראיתי נחש כקורת בית הכרד:

ג. אמר לעדים בואו והעידוני, ואמרו לו: **שבועה שלא נעידך!** הרי הם נשבעים לבטל את חובתם שחייבים העדים להעיד, והוא דבר שאינו אפשר.

ד. **נשבע לבטל את המצוה.** כגון: **שלא לעשות סוכה, ושלא ליטול לולב, ושלא להניח תפילין,** שאין שבועתו חלה, ואינו חייב עליה משום שבועת ביטוי.

זו היא שבועת שוא, שחייבין על זדונה מכות, ועל שגגתה פטור מקרבן.

האומר שבועה שאוכל כבר זו, וחזר ונשבע להיפוך, שבועה שלא אוכלנה, הרי שבועתו הראשונה היא שבועת ביטוי, והשניה היא שבועת שוא. שהרי אין בכוחו להשבע לבטל את שבועתו הראשונה. ולכן, אם אכלה, עבר על שבועת שוא בלבד, ופטור מהקרבן. ואם לא אכלה, עבר על שבועת ביטוי, וחייב קרבן.

גמרא:

שנינו במשנה שהנשבע לשנות את הידוע לאדם הרי זה שבועת שוא.

אמר עולא: והוא שניכר לג' בני אדם, אבל ניכר רק לשנים אין זה שבועת שוא אלא שבועת שקר.

שנינו במשנה: **נשבע על דבר שאי אפשר לו להיות כגון אם לא ראיתי גמל פורח באויר.**

והוינן בה: מאי קאמר? והא שבועה

יתחייב אחת משום שבועתו השניה ואם יחזור ויאכל ענבים יתחייב שתיים, גם משום שבועתו הראשונה. אך אם **אכל תאנים, והפריש קרבן על אכילת התאנים, ואחר כך אכל ענבים לחודייהו,** אינו מתחייב קרבן נוסף משום שבועתו הראשונה, כיון שכבר הפריש קרבן על אכילת התאנים, תו לא מיצטרפי התאנים לענבים לחיוב קרבן על שבועתו הראשונה, ועל אכילת הענבים כשלעצמם אינו חייב קרבן כי **הויא להו ענבים חצי שיעור** משבועתו על ענבים ותאנים, **ואחצי שיעור לא מיחייב קרבן!**

ואם כן, **הבא נמי, כגון שאמר שבועה שלא אוכל עשר, וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תשע, ואכל תשע, והפריש קרבן על שבועתו שלא לאכול תשע, ואחר כך אכל תאנה עשירית,** ואינו מתחייב על שבועתו הראשונה שלא לאכול עשר, דכיון שהפריש קרבן על אכילת התשע אין העשירית מצטרפת אל התשע, ואילו על אכילת העשירית כשלעצמה אינו חייב קרבן כי **הויא לה עשירית חצי שיעור** משבועתו שלא לאכול עשר, **ואחצי שיעור לא מיחייב קרבן.**

מתניתין:

איזו היא שבועת שוא שלוקה עליה, אך אינו חייב קרבן?

א. **נשבע לשנות את הדבר הידוע לאדם.** כגון: אמר בשבועה על העמוד של אבן שהוא של זהב. או על האיש שהוא אשה, ועל אשה שהיא איש!

ב. **נשבע על דבר שאי אפשר לו להיות: אם לא ראיתי גמל שפורח באויר, ואם לא**